

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Schéma přednášky:

- akční umění, neboli umění akce (happenings, performance)
  - konceptuální umění
    - hnutí Fluxus
      - body-art
      - land-art
- situace u nás mezi lety 60.- 80. 20. stol.

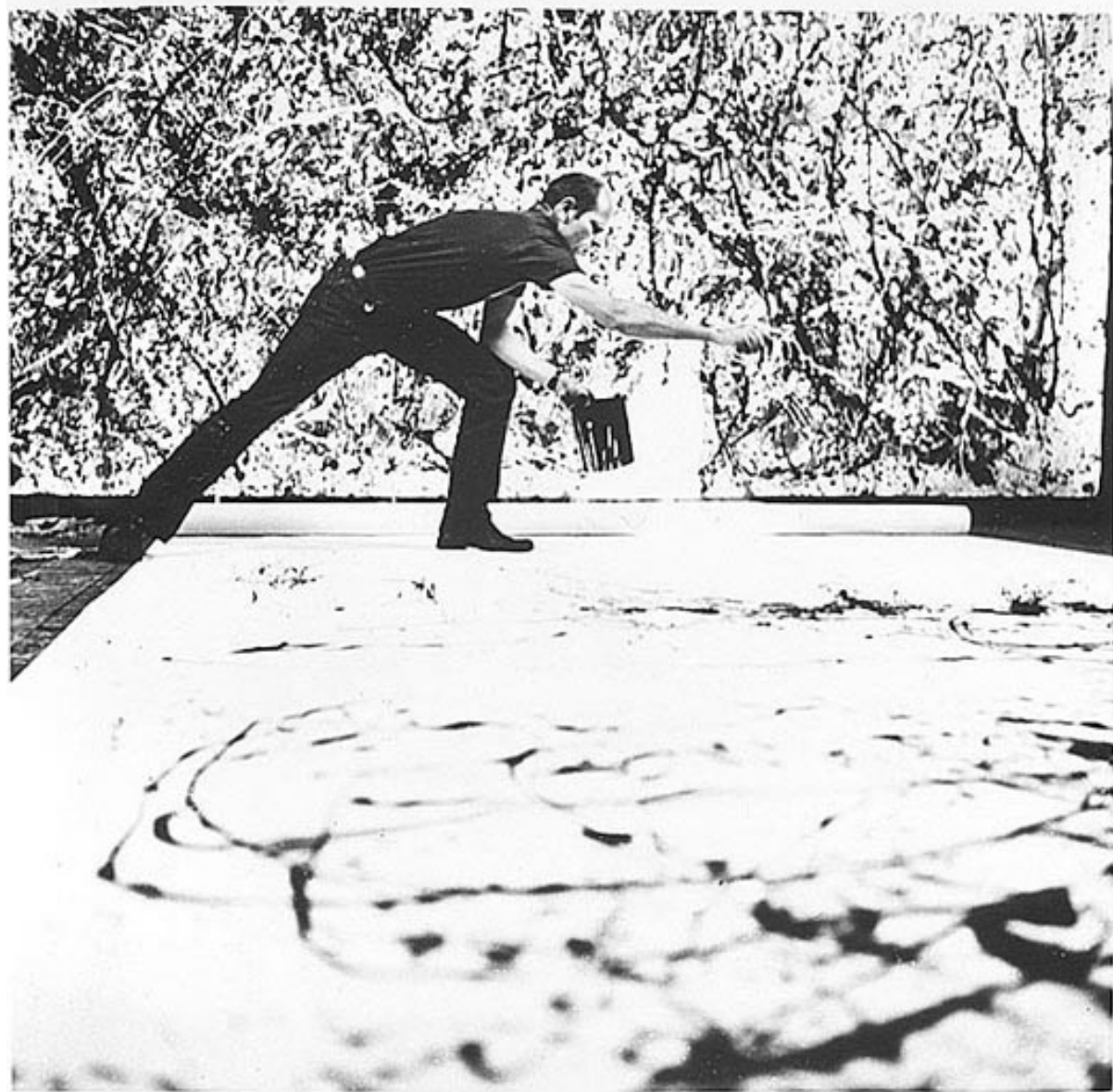
Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

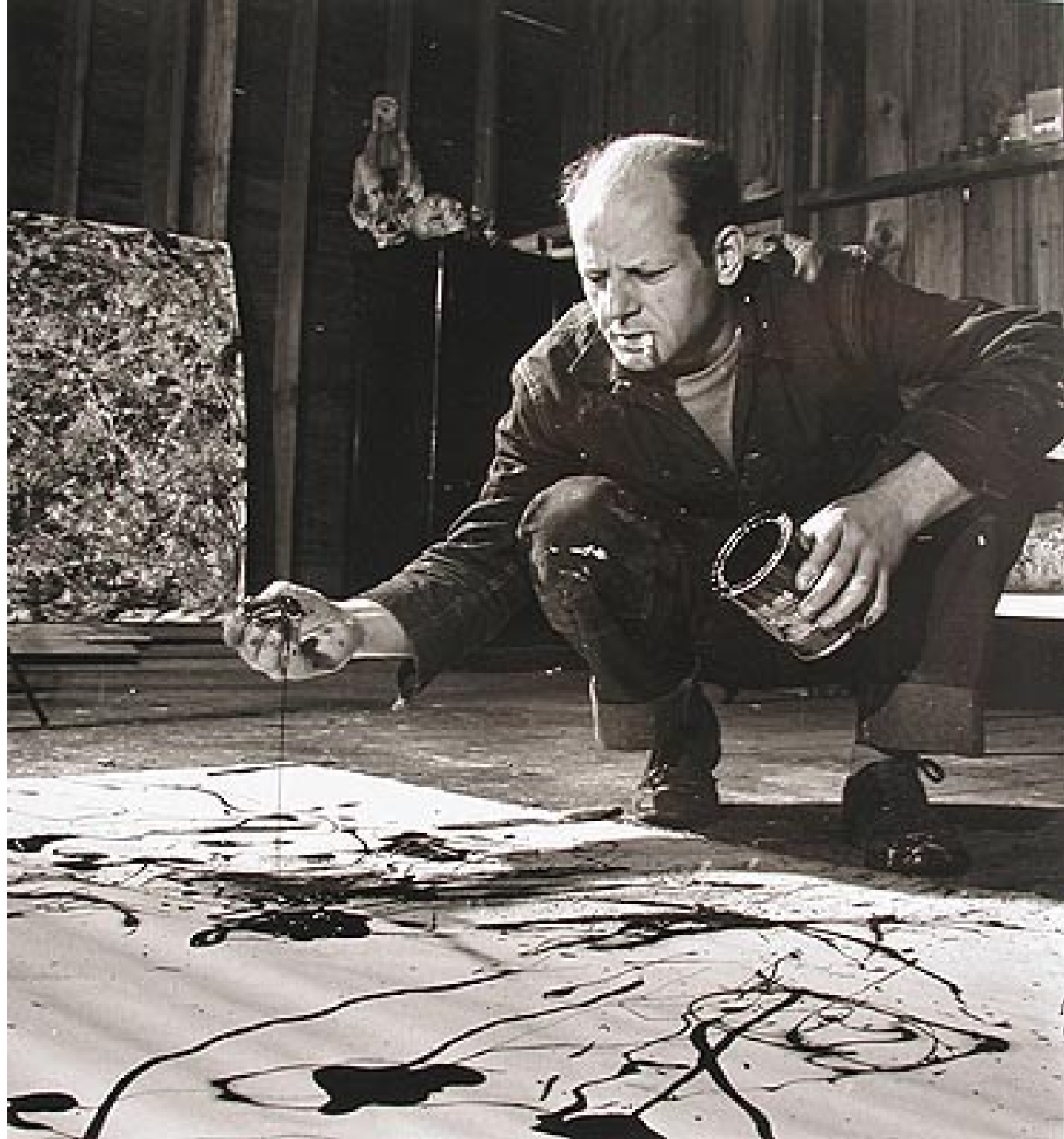
Akční a gestická malba:

Akční malba v USA patří k bezprostředním předchůdcům tzv. akčního umění. Jejím hlavním představitelem je Jackson Pollock, který navázal na prvky surrealistického automatismu. Jeho pojetí tvorby se blíží rituálnímu aktu, kdy proces tvorby je důležitější než dokončený obraz. Ve stejné době je v Evropě akční malba rozvíjena Hansem Hartungem a Georgesem Mathieuem. V Japonsku je r. 1954 založena skupina Gutai.

– Jackson Pollock

An abstract painting by Jackson Pollock, featuring a dense, chaotic composition of overlapping brushstrokes and splatters. The color palette is dominated by earthy tones, including various shades of brown, tan, and beige, interspersed with cooler tones of grey and muted blue. The overall effect is one of intense energy and spontaneity, characteristic of Pollock's 'action painting' style. The background is a mix of these colors, with some areas appearing more saturated than others, creating a rich, textured surface.

Jackson Pollock

arts-wallpapers.com

Not for Sale

do not for sale this desktop work image, only be used for your personal use only. desktop work (c) arts-wallpapers.com

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Jméno sdružení má původ v japonštině – slovní spojení Gutai Bijutsu Kyokai se dá přeložit jako Konkrétní umělecká asociace. Tato japonská skupina umělců byla aktivní v letech 1954 až 1972.

Manifest hnutí Gutai:

Jiro Yoshihara

吉原治良

Při našem dnešním vědomí se nám umění, které jsme až dosud znali, jeví celkově jako kýč, který se předvádí s obrovskou přetvářkou a strojeností. Oprost'me se tedy od těchto hromad padělků na oltářích, v palácích, v salónech a ve starožitnictvích.

Tyto objekty jsou neupřímné a hmoty, ze kterých jsou zhotoveny, jako jsou barvy, kousky hadrů, kovů, hlína nebo mramor, které jsou přecpány falešnými významy dodanými lidskou rukou a prostřednictvím klamu a podvodů, pak místo toho, aby jenom odhalovaly svoje výrobní hmoty, na sebe berou podobu něčeho úplně jiného. Pod rouškou intelektuálních záměrů byly výrobní hmoty zcela zavražděny a již k nám nemohou dále promlouvat.

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

- Zamkněte tyto mrtvoly do jejich hrobů. Umění Gutai nemění výrobní hmoty, ale oživuje je. Umění Gutai nezkresluje výrobní hmotu. V umění Gutai k sobě lidský duch a hmota vztahují ruce, i když jsou jinak vlastně svými protiklady. Hmota není absorbována duchem. Duch nenutí hmotu k podřízenosti. Pokud člověk ponechá hmotu její původní podobě, prezentující ji pouze jako materiál, potom nám začne vyprávět a hovoří mocným hlasem. Udržování životnosti hmoty rovněž znamená návrat ducha a pozvedávání ducha znamená pozvedávání hmoty až do výše ducha.
- Umění je domovem tvůrčího ducha, ale duch nikdy až dosud nevytvářel hmotu. Duch dosud vytvářel pouze duchovno. Jistě duch vždycky naplňoval umění životem, ale tento život s postupem času nakonec odumře. Ze všeho velkolepého života, který existoval v umění renesance, může dnes být k vidění jenom o trochu víc než pouhá archeologická existence.

– 吉原治良

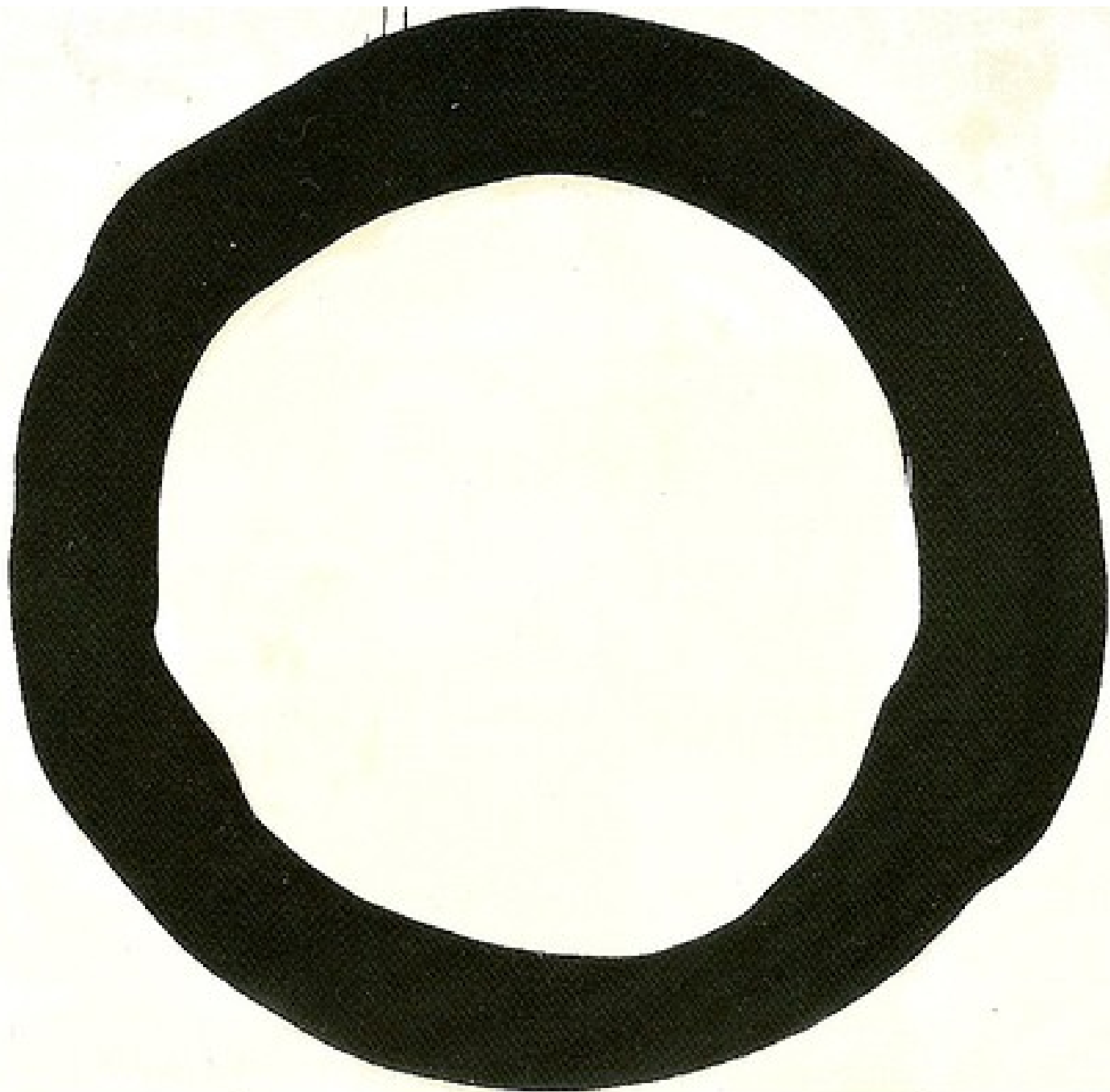
Jiro Yoshihara

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

V r. 1958 publikuje Allan Kaprow článek o J. Pollockovi, ve kterém mimo jiné zaznívá první definice happeningu:

„Happening je asambláž událostí, jež je předváděna či vnímána ve více časech a místech. Jeho materiální prostředí mohou být vytvářena buď uměle, nebo přebírána z toho, co je po ruce, eventuálně nepatrně pozměněna. Také jeho aktivity mohou být vynalézány anebo zcela všední. Happening se na rozdíl od jevištní hry může přihodit v obchodním domě, za jízdy na silnici, pod kupou hadrů, v přítelově kuchyni, a to buď na jednou nebo postupně. Odehrává-li se postupně, může trvat déle než rok. Happening je prováděn na základě plánu, ale bez zkoušek, posluchačů a repríz. Je uměním, ale zdá se, že je blíže k životu.“

Happenings – Allan Kaprow (žák Johna Cage). Byl původně malíř. Následně se začal věnovat kolážím, od kterých se přesunul k tzv. „environments“, která zaujímala celou místnost. Tyto instalace posléze doplňuje akcemi diváků a nazývá je „happenings“.

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

V Americe na přelomu 50. - 60. let 20. stol. vítězí myšlenka, že umění může mít jakýkoli námět, jakoukoli formu a může být realizováno jakýmikoli prostředky.

Tento myšlenkový základ dává vzniknout konceptuálnímu umění, pro které je idea více než samotná umělecká práce.

Konceptuální umění, které se zdánlivě vyhýbalo tématu stalo uměním, kde téma je vším. Konceptualismus byl přímou odpovědí na tehdejší triumfující pop-art, na jeho vulgarismus a populismus, který umění nepřísluší. Nové, čisté umění konceptu nechtělo mít nic společného s komercí a masovou kulturou.

Konceptuální umění se jako „*umění v hlavě*“ (I. Zhoř), stalo mimo jiné spouštěcím mechanismem pro umění minoritních skupin v raných 60. letech minulého století. Na pořadu dne začalo být umění skupin různých sexuálních orientací, začala být reflektována otázka HIV nakažených a velice silnou pozici a vliv si získává dodnes aktuální feministické hnutí.

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Konceptuální umění se zhruba ve stejném období jako v Americe objevuje i Evropě.

Mezi legitimní postoj konceptualistů patří idea definovaná Weinerem: *“Použití např. slovo oheň je v podstatě totéž, jako oheň zobrazit.”*

Patrně nejsuggestivnějším představitelem konceptuálního a akčního umění je Herman Nitsch se svým konceptem Divadla orgií a mysterií, jehož myšlenky formuloval v r. 1957 ve Vídni. Nechal cíleně znovu vystávat nejhlubší lidské emoce, které jsou společností uměle potlačeny, jsou potlačeny „falešnou morálkou“ jako odporné a k životu nepatřící. Nitsch tedy nechává na svých archaických rituálech zažít účastníky pocity, kdy po jeho vlastním těle stéká krev, je cítit pach smrti a je všudypřítomná posvátná hrůza. Později je H. Nitsch řazen do skupiny tzv. vídeňského akcionismu.

– Herman Nitsch

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Francie 1960 – Yves Klein – poprvé veřejně realizuje malbu „živými štětci“. Tři nahé modelky se podle umělcových instrukcí namáčely v barvách a za zvuku Kleinovy monotónní symfonie (hrané 9-ti členným orchestrem), se obtiskovaly na připravená plátna.

Ve stejném roce realizoval Klein jednu z nejproslulejších akcí v historii – skok do prázdna.

Tento precedent pro budoucí body-artisty byl zachycen neméně slavnou fotografií, která zachycuje Kleina v okamžiku, kdy se při skoku z okna jeho nohy odlepily od parapetu okna o on letí vstříc prázdnotě.

– Yves Klein

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Itálie – zde ve stejné době, jako Y. Klein v Paříži, pracuje Piero Manzoni.

Manzoni si vědomě pohrává s iracionalitou hodnot a cen, spojovaných s uměleckým dílem. Ve svých objektech parafrázuje onu subjektivní polohu určení hodnoty a ceny uměleckého artefaktu. V r. 1960 např. prezentuje nafouknutý balón, kdy dech umělce a akci spojenou se vznikem tohoto pomíjivého díla prezentuje jako vysokou uměleckou hodnotu. Vyvrcholením tohoto přístupu k tvorbě objektů je bezesporu cyklus Merda d'artista (1961). Manzoni balí své „umělecké“ exkrementy do konzerv, opatřuje je patřičnými nápisy a prodává je jako umělecké objekty.

– Piero Manzoni

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Počátkem 60. let v Americe vzniká hnutí Fluxus, které vědomě oživilo dědictví dadaismu. Vzhledem k tomu, že řada protagonistů hnutí byla žáky J. Cagea, převládala zde myšlenka, že všechno může být hudbou. Cílem Fluxusu bylo nabourat nejrůznějšími akcemi myšlenkové konvence, které ovládaly nejen svět umění, ale i každodenní život.

Evropská linie Fluxu byla na rozdíl od té americké více intelektuální, více se orientovala k sociálně a politicky laděným tématům. Patrně nejvýraznější postavou Německého Fluxu byl Joseph Beuys.

V pol. 60. let se stal členem hnutí Fluxus i M. Knížák, který v té době rozvíjel se svou skupinou Aktuálního umění podobné aktivity v Praze.

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Joseph Beuys - narodil se r. 1921 v Krefeldu.

Beuys chápal umění v širokých souvislostech, spojených úzce s aktuálním děním ve světě a společnosti. Galerii pak vnímal jako prostředek, který je mimořádně účinný jakožto politická platforma.

Od dětství se u něj projevoval zájem o přírodu a přírodní vědy, a tento jeho zájem ho pravděpodobně přivedl do Hitler Jugend. Původně se chtěl stát lékařem, nicméně v roce 1940 vstoupil jako dobrovolník do Luftwaffe, kde se stal radiotelegrafistou.

V roce 1942 odjel Beuys na Krym. 16. března 1944 jeho letoun JU87 spadl na krymské frontě. Beuyse údajně našli příslušníci kmene Tatarů, kteří mu po jeho nalezení zachránili v mrazech život tím, že na něj pro udržení tepla navršili sádlo. J. Beuys se patrně proto na svých výstavách objevoval v beranici kmenového náčelníka.

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Po válce se Beuys vrátil zpět do Německa, kde se vyrovnával jak s osobní finanční krizí, ale ještě složitěji se svými válečnými traumaty. V tomto mu velmi pomáhalo kreslení, ale rovněž vytvořil několik soch, kterými hledal způsob svého uměleckého vyjádření. V roce 1956 se Beuys fyzicky a psychicky zhroutil a procházel hlubokými depresemi.

Joseph Beuys je jedním z hlavních představitelů konceptuálního umění, ve kterém je každodenní život kreativním procesem, v němž se každý může stát umělcem. Chopil se pozice šamana společnosti a jeho úmyslem bylo zahnat krizi lidstva vzniklou z neshod mezi uměním a vědou. Aby našel společné prvky, tvořil objekty a scénáře, které měly šokem působit na intuici diváka.

V roce 1974 tak Beuys například strávil celý týden v jedné newyorské galerii zavřený v jedné místnosti s kojotem. Předmětem tohoto happeningu bylo odstranit trauma zapříčiněné neshodami mezi průmyslovým světem bílých lidí a Indiánů, pro které je kojot posvátným zvířetem.

Beuys se angažoval i politicky – byl pacifistou a aktivně bojoval proti atomovým zbraním. Byl ekologickým aktivistou a byl dokonce kandidátem strany zelených v Evropském parlamentu. V roce 1982 také zorganizoval zasazení sedmi tisíc dubů v Kasselu v Německu v rámci výstavy Documenta 7.

Joseph Beuys

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Body-art – je klíčovou formou vyjadřovacích snah po celá 70. léta 20. stol. Jako legitimní výrazová disciplína se rozvinul na západním pobřeží USA.

Termín body-art, jako samostatnou formu uměleckého výrazu, použil poprvé v r. 1970 kritik Willoughby Sharp v časopisu *Avalanche*. V souvislosti s body-artem se začal používat další významný termín – performance. Performance = na rozdíl od happeningu se jedná o „znovuoddělení“ aktérů od diváků.

Body-artoví performeři mnohdy sahají na samé hranice lidského těla, tělo využívají jako prostředek k uměleckému sebevyjádření. Řada body-artistických aktivit má masochistické sklony. Hranice body-artových experimentů, stejně jako samotná hranice konceptuálního umění se koncem 70. a poč. 80. let 20.stol. již nedala posunout dál – ne proto, že by se společnost stavěla proti tomuto procesu, ale proto, že umělci sami si nedokázali představit cokoli, co by mohlo být ještě za ní.

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Mezi klasické autory se sebedestruktivní tendencí výtvarného projevu v rámci body-artu patří:

Stuart Brisley – 7 dní ležel naložený ve vaně se zvířecími vnitřnostmi

Gina Pane – série psychických aktivit

Marc Quinn – z vlastní zmrzlé krve vytvořil plastiku hlavu

Ovšem ne všichni body-artoví umělci jsou sebe-destruktivní. Existují i další konceptuální linie body-artu. Mezi tyto autory patří tvorba:

Alexandera – využívá holografů – vizualizace pohybů a tepelných odrazů lidského těla v prostoru

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Skupinové projekty navazují na tvorbu britské skupiny Welfare State International.

Gilbert a George – od počátku nechtěli být považováni za umělce v konvenčním slova smyslu – chtěli být považováni za živé sousoší.

Nový Zéland – čaroděj z Christchurch. Již více než 20 let se tento performer stylizuje do polohy čaroděje. V průběhu své dlouholeté performance dokonce pozbyl vlastní civilní identity, byl mu tamními úřady vystaven pas na jméno čaroděj. Podstatným znakem konceptu čarodějného performerera je, že nemá žádnou čarodějnou moc a skutečnost neustále hatí jeho plány.

– Stuart Brisley

– Gina Pane

郵便はがき

EVENT FOR LATERAL SUSPENSION

WITH THE ASSISTANCE OF TAKAO SAIKI, YUKI YASUTAKA, KEISUKE OKI,
MIKE BURTON AND TONY FIGALLO
THIS EVENT WAS REALIZED AT THE

TAMURA GALLERY, TOKYO - 12 MARCH, 1978

THE BODY WAS SUSPENDED VERTICALLY, UPRIGHT
AT THE MIDPOINT OF THE SPACE
FROM THE SIDE WALLS
BY THE INSERTION OF 18 HOOKS INTO THE SKIN
FOR A STATIC SUSPENSION OF 60 SECONDS

STELARC

PHOTOGRAPHER - TONY FIGALLO

– Marc Quinn

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Land-art – se koncem 60.let 20. stol. Rozvíjí v Americe, jakožto reakce a postoj vůči komercializaci umění. Rovněž souvisí a reaguje na prostory chladných minimalistických instalací v galeriích. Land-art vychází z reflexe krajiny jako základního prostoru lidského bytí. Autoři si rovněž uvědomují ekologickou devastaci přírody. Směr nemá přímou jednotnou linii – někteří autoři pracují s volným prostorem přírody jako s hmotou, určenou pro jejich přetvoření, jiní objevují tajemné stránky přírody a dění kolem nás. I když tito umělci vytvářejí v přírodě díla, nejde o tradiční umělecké artefakty. Mnohdy jsou to totiž díla, která jsou vytvářena na odlehlých místech, kam musí zainteresovaný divák dlouho putovat a zároveň jsou bez ochrany vystavena vlivům přírody a určena tak k neodvratnému zániku.

Land-art úzce spolupracuje s fotografií, jakožto médiem, které zaručuje uchování věcí, které jsou určeny k organickému zániku.

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

Mezi nejproslulejší autory land-artu patří Robert Smithson (např. spirálové molo, Utah) a Christo. Christo se se svou ženou Jeanne-Claude věnoval obalování věcí – např. berlínský Reichstag, obalená pobřeží, včetně obalené skupiny ostrovů apod. Zajímavostí tvorby tohoto autorského páru může být i to, že součástí projektu je i vyřizování nejrůznějších povolení na úřadech, shánění finančních prostředků na realizaci projektů, včetně náboru dobrovolníků apod.

Mezi další land-artové autory patří:

Richard Long – ve svých instalacích pracuje zejména s médiem kamenů

Wolfgang Laib – vytváří pylové kompozice, je blízký východním filozofiím

Andy Goldsworth – minimalistické instalace

Denis Oppenheim – zaměřuje pozornost na světelné a zrcadlové kompozice

– Robert Smithson

– Christo

Mein Kolner Dom, Weppach

Höhe 157,38 und 157,11 m

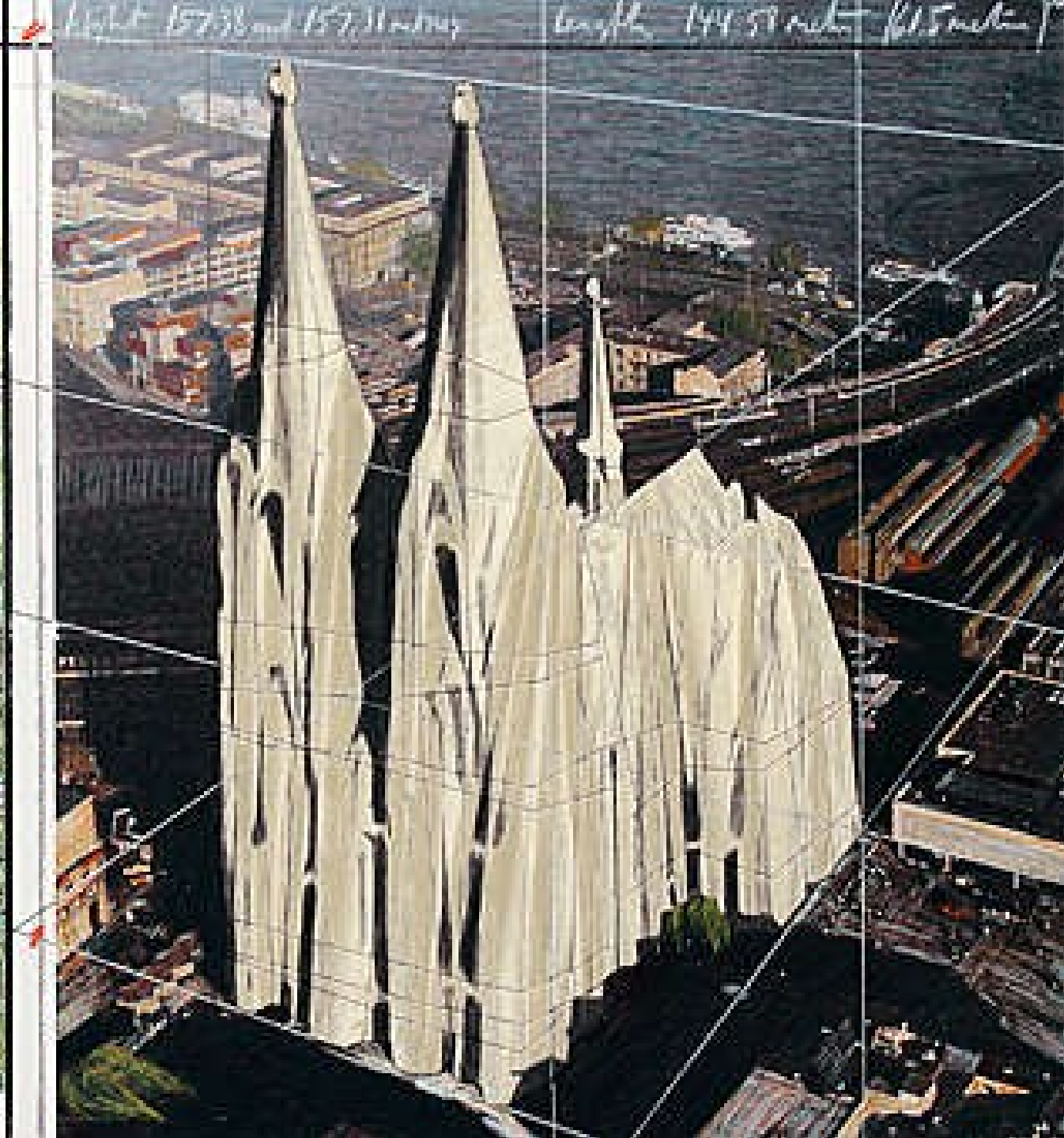
länge 144,58 m, 115 m

(Projekt für Colonia Germanica)

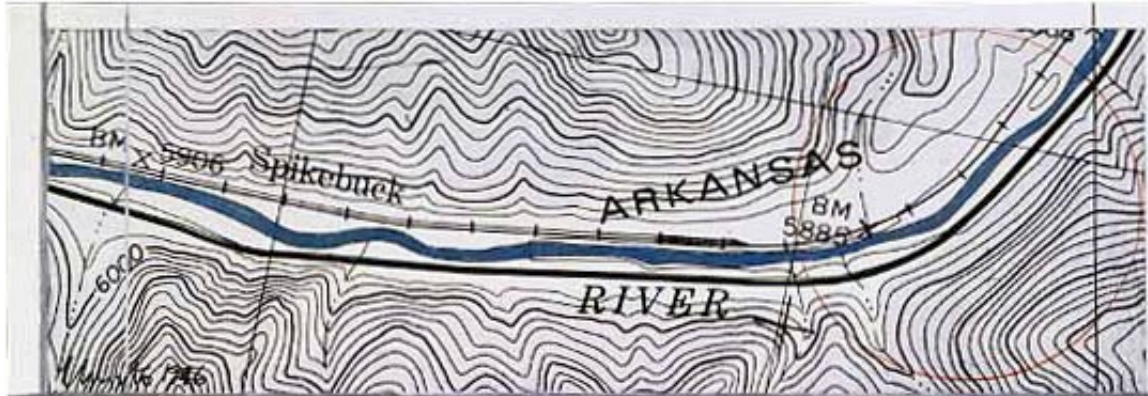

Urnstein 58/110

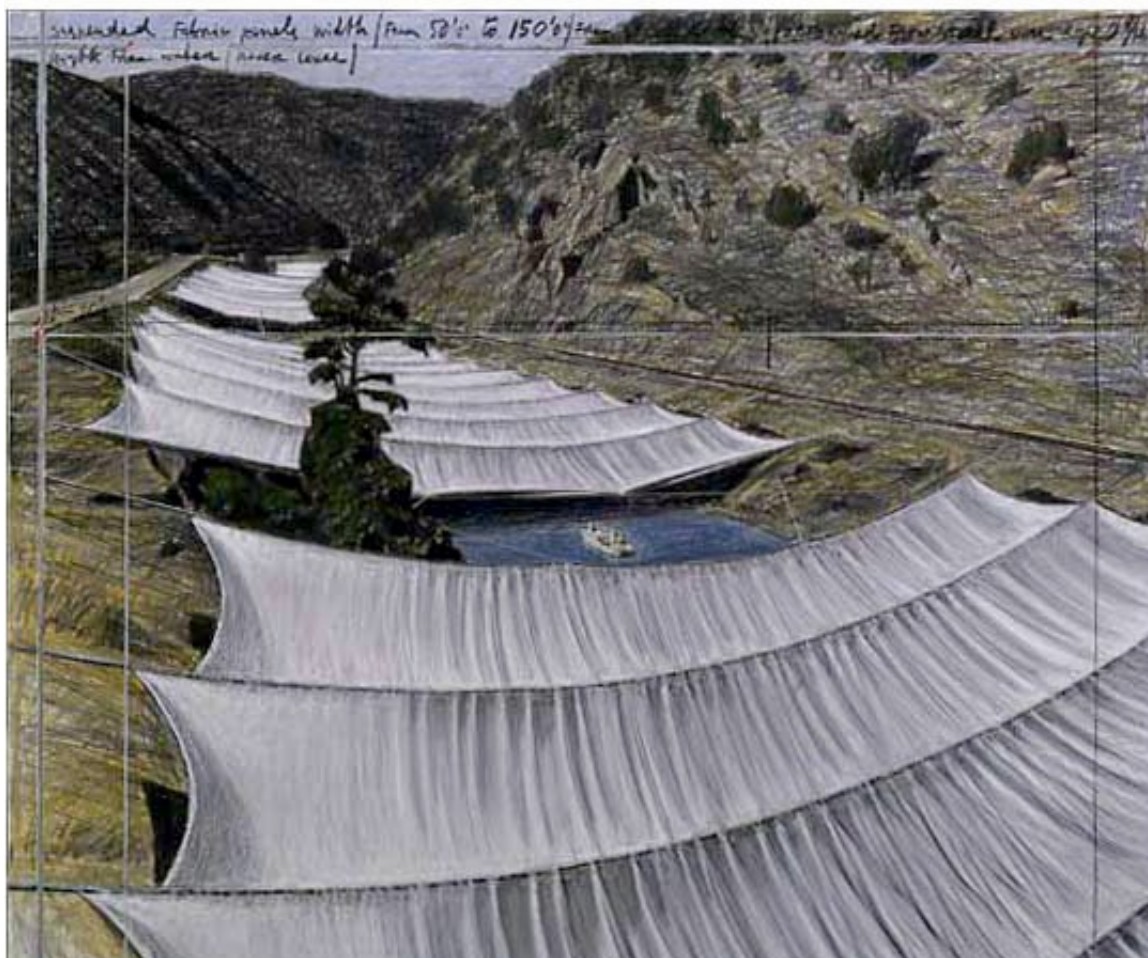
1992

Over the River (Project for Colorado, Arkansas River) Parkside Siding, 1950, Ridge Road Denver, Western, Spikebuck

– Wolfgang Laib

WOLFGANG LAIB

– Richard Long

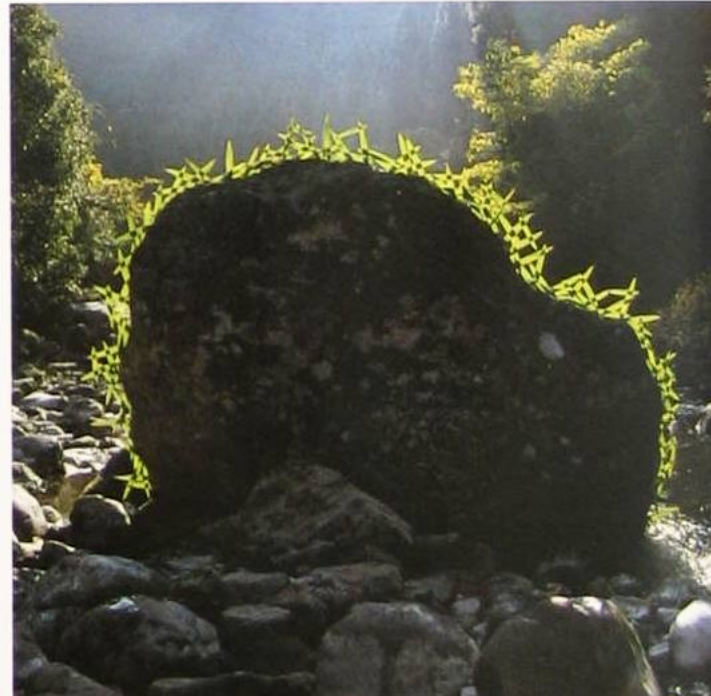
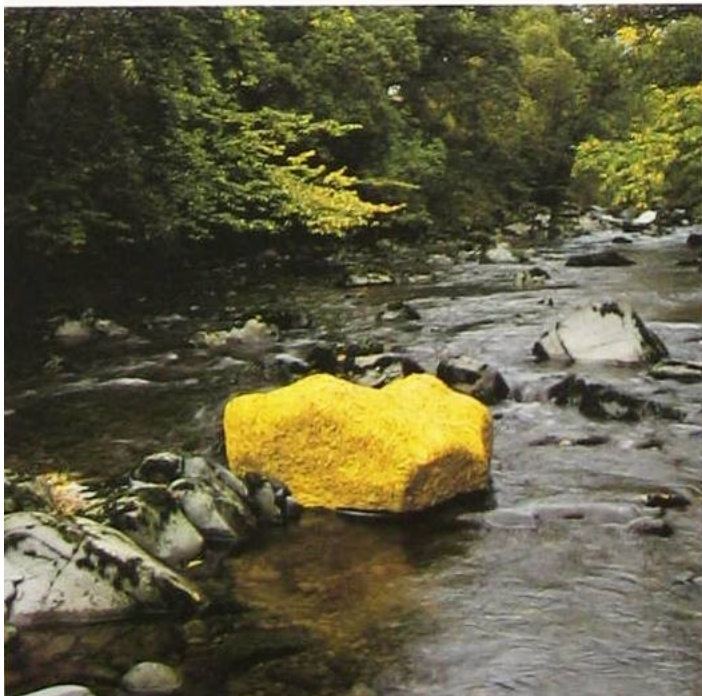
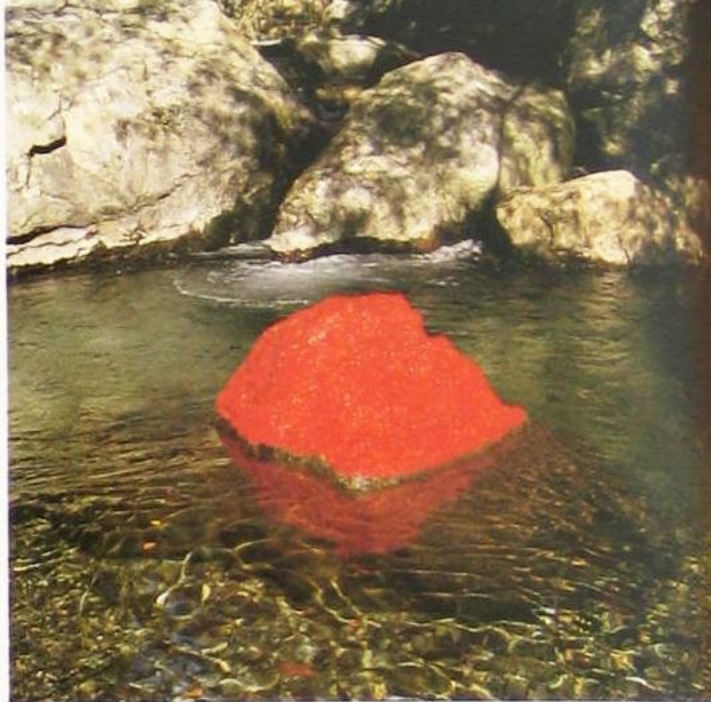

– Andy Goldsworth

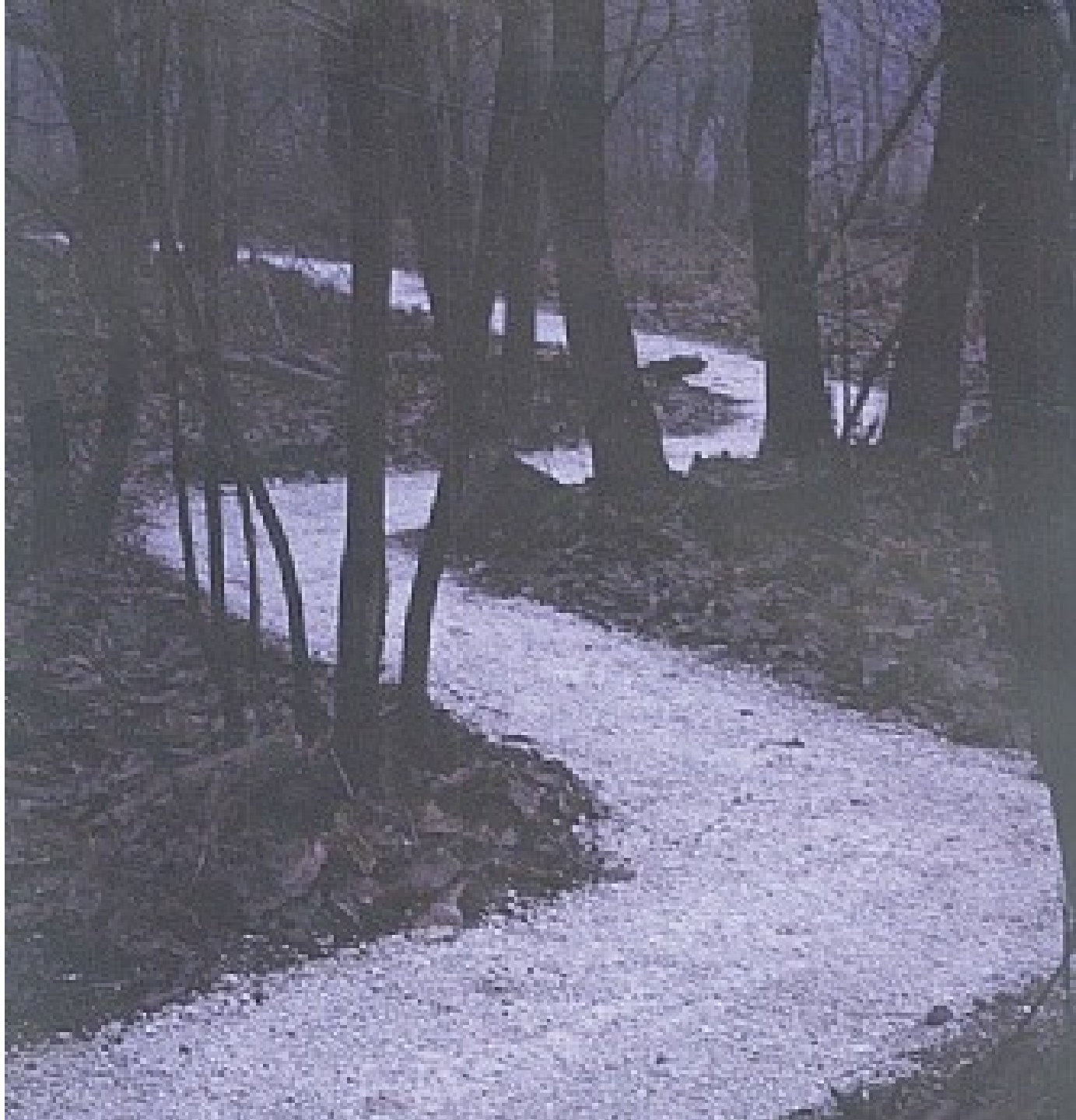

– Denis Oppenheim

Konceptuální umění

- postmodernistické tendence umění

České prostředí 60.-70.let 20.stol.

V našem prostředí pod ideovou taktikou socialismu – v umění socialistického realismu – velice aktivně paralelně fungovala vlna undergroundového umění. Tato neoficiální skupina umělců byla - v rozporu se všemi iluzemi a proklamovanými ideami východního bloku - velice aktuálně seznámena s nejposlednějším západním děním, včetně aktivitami v USA. Tak se v době, kdy se vzmáhá vlna Fluxu, u nás objevuje Knížákem založená skupina Aktual, která programově řeší tatáž témata. A pozadu nezůstávají ani další autoři, řešící oblasti body-artu, happeningu, performance a land-artu. Aktivity českého undergroundu jsou z velké části založené na ataku náhodných či přizvaných spoluaktérů, je zde vědomá snaha po dokumentaci těchto prchavých okamžiků trvání konceptuálního aktu. Tento prvek je opět shodný s tendencemi západních umělců.

Konceptuální umění

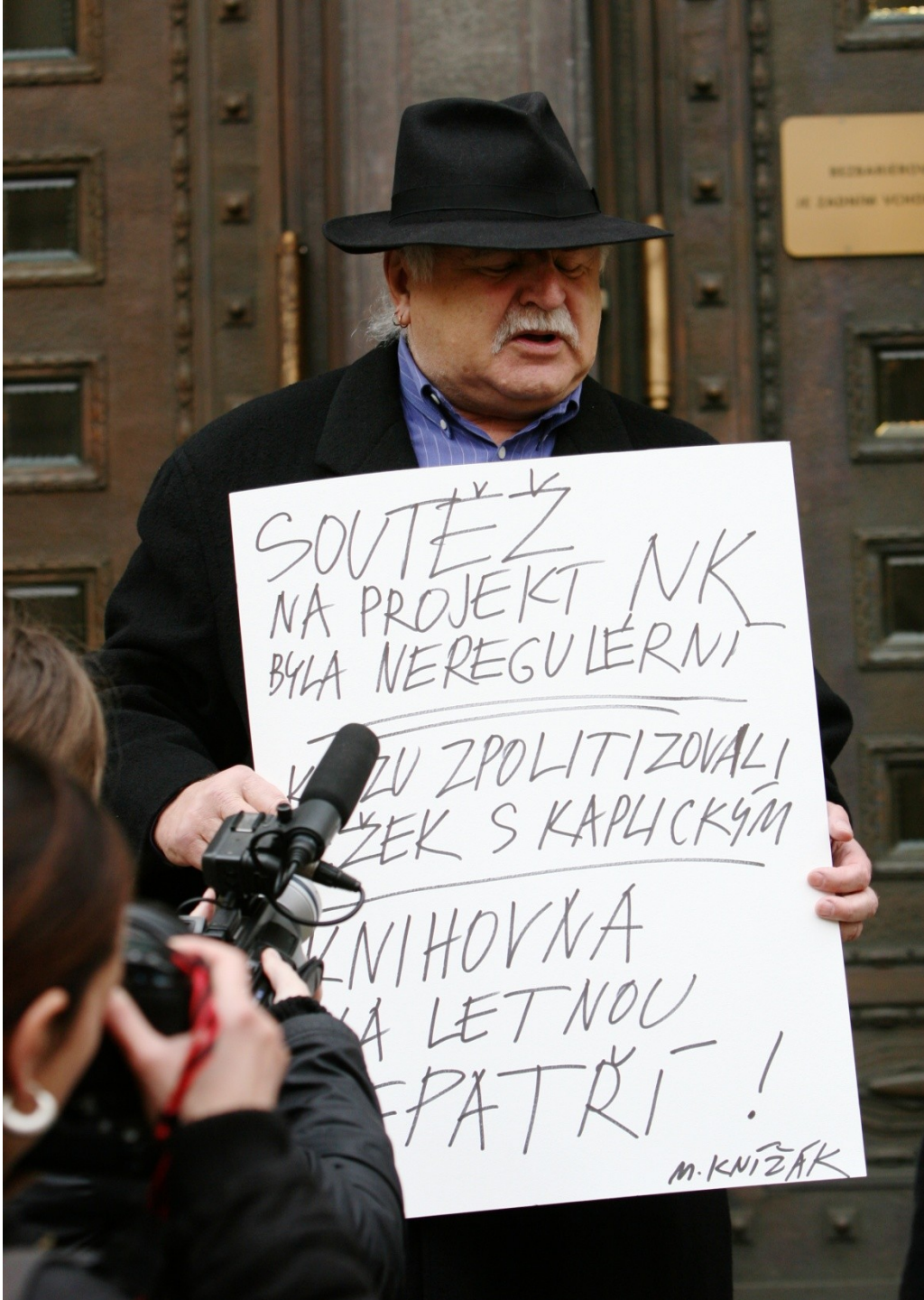
- postmodernistické tendence umění

Mezi nejvýraznější umělecké osobnosti je možné zařadit:

Milana Knížáka, Petra Štembery, Zorky Ságlové, Jana Mlčocha, Jiřího Valocha, J. H. Kocmana a dalších. Na aktivity českého undergroundu v 90. letech 20.stol. navázal ve svém fyzickém básnění Petr Váša.

– Milana Knížák

SOUTĚŽ
NA PROJEKT NK
BYLA NEREGULÉRNÍ

VIZU ZPOLITIZOVALI
ŽEK S KAPLICKÝM

KNIHOVNA
NA LETNOU
PĚPATŘI!

M. KNIŽÁK

milan knížák
broken tracks

– Petr Štembera

ARTIST

– Jan Mlčoch

– Zorka Ságlová

ARTIST